

ЕТИКА ІНТЕРАКЦІЙ НОТАРІУСА З КЛІЄНТАМИ

ETHICS OF NOTARY INTERACTIONS WITH CLIENTS

Митрофанов І.І., д.ю.н., професор,
професор кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

У статті розглядаються правила професійної етики, що визначають моральне підґрунтя взаємодії нотаріуса з клієнтом. Актуальність цієї статті пов'язана з тим, що від осіб, які звернулися до нотаріуса, він отримує грошову винагороду за свою працю. При цьому професійна діяльність правника, в тому числі і нотаря, має бути спрямована на захист інтересів свого клієнта в кожному рішенні та дії. Досліджуються конкретні вимоги, зафіксовані в різних Кодексах і Правилах професійної етики нотаріусів України, до інтеракцій нотаріуса з клієнтами. Аналізуються відповідні положення Закону України «Про нотаріат», що стосуються відносин нотаріуса та клієнта. Вивчаються окремі питання, пов'язані з винагородою, необхідністю збереження нотаріальної таємниці. З'ясування питань інтеракцій нотаріуса з особами, які до нього звернулися за правовою допомогою, дозволило дійти висновку, що специфіка таких інтеракцій проявляється в тому, що крім загальнолюдського спрямування комунікацій, зв'язки нотаріуса зі своїми клієнтами носять нотаріально-процесуальний характер, а так само базуються на матеріальних стимулах, потребі всебічного забезпечення надійної реалізації прав і законних інтересів клієнта. Особливості аналізованих взаємин залежать від кваліфікації нотаріуса під час здійснення своєї діяльності, збереження нотаріальної таємниці, тобто відомостей, матеріалів, документів, які стали відомі нотаріусу під час здійснення нотаріальної діяльності, його нотаріально-процесуальної незалежності. Також мною вказується на етичне забарвлення (свідоме гамування бажань, почуттів, що може виражатися в його висловах, тактовність в спілкуванні, коректність, виваженість тону власних міркувань, резонансність та розумність коментарів, що ним надаються) інтеракцій нотаріуса з особами, які до нього звернулися, що ґрунтується на добровільності таких інтеракцій, виключенні будь-яких виявів нав'язливих поведінкових актів нотаріуса.

Ключові слова: професійна етика, нотаріальна етика, нотаріус, клієнт, взаємодія нотаріуса з клієнтом, етичні вимоги.

The article examines the rules of professional ethics that determine the moral basis of interaction between a notary and a client. The relevance of this article is due to the fact that he receives a monetary reward for his work from the persons who turned to the notary. At the same time, the professional activity of a lawyer, including a notary, should be aimed at protecting the interests of his client in every decision and action. The specific requirements recorded in various Codes and Rules of professional ethics of notaries of Ukraine for notary interactions with clients are studied. Relevant provisions of the Law of Ukraine «About the notary» concerning relations between notary and client are analyzed. Separate issues related to remuneration, the need to preserve notarial secrecy are studied. Clarification of the issues of the notary's interactions with the persons who turned to him for legal assistance allowed us to come to the conclusion that the specificity of such interactions is manifested in the fact that, in addition to the general direction of communications, the notary's relations with his clients are of a notarial-procedural nature, and so are themselves based on material incentives, in need of comprehensive provision of reliable implementation of the client's rights and legitimate interests. The specifics of the analyzed relationship depend on the qualifications of the notary during the performance of his activities, the preservation of notarial secrecy, that is, information, materials, documents that became known to the notary during the performance of notarial activities, his notarial-procedural independence. I also point out the ethical coloring (conscious suppression of desires and feelings that can be expressed in his expressions, tact in communication, correctness, balanced tone of his own reasoning, reasonableness and reasonableness of the comments provided by him) of the notary's interactions with the persons who addressed him, which is based on the voluntariness of such interactions, excluding any manifestations of obsessive behavioral acts of the notary.

Key words: professional ethics, notary ethics, notary, client, interaction of the notary with the client, ethical requirements.

Актуальність. Інтеракції нотаря з клієнтом є найскладнішою, найважливішою та найзначущою стосовно професійної взаємодії з іншими суб'єктами нотаріального процесу. Це пояснюється не лише тим, що від осіб, які до нього звернулися, він отримує грошову винагороду за свою працю, а і низкою етичних, професійних і процесуальних моментів реалізації нотаріальної функції. При цьому професійна діяльність правника, в тому числі і нотаря, має бути спрямована на захист інтересів свого клієнта в кожному рішенні та дії.

Специфіка інтеракцій нотаря з особами, які до нього звернулися, визначається низкою професійних характеристик. Першою чергою, необхідно звернути увагу на те, що нотар у власній діяльності має всебічно забезпечувати дотримання прав і законних інтересів клієнтів. Правові відносини між нотарем і клієнтом характеризуються матеріально-правовими та процесуально-правовими зв'язками. Матеріально-правові відносини виникають на підставі договору з надання послуг (у тому числі й усного). Процесуальні зв'язки з'являються при оформленні та визначенні кола прав і обов'язків у нотаріальному процесі.

Ще одним професійним мірилом інтеракцій нотаря з особами, які до нього звернулися, є його кваліфікація під час здійснення професійної діяльності. Кваліфікація нотаря означає, що він має достатні знання, навички та компетенції в своїй галузі права. Кваліфікація нотаря може бути оцінена на підставі таких критеріїв: освіта

та наявність додаткових спеціалізованих курсів; професійна активність та членство в професійних організаціях; публікації в спеціалізованих журналах або участь в спеціалізованих наукових (науково-практичних) конференціях із проблем нотаріального права та процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми етичності взаємовідносин нотаріуса з клієнтами були та залишаються предметом жвавих дискусій як серед науковців, так і практикуючих нотаріусів. Теоретико-прикладні праці таких українських правників, як В. В. Баранкова, М. С. Долинська, К. Л. Зілковська, Ю. П. Ільїна, В. В. Комаров, Х. В. Майкут, А. А. Маржина, Р. Г. Кочер'янц, Ю. Г. Орзіх, І. В. Паризький, С. Г. Пасічник, Т. М. Підлубна, Л. К. Радзівська, Є. І. Фурса, С. Я. Фурса, К. І. Чижмарь, Л. Е. Ясінська та багатьох інших учених і практиків-нотаріусів створили певний теоретичний фундамент дослідження. Однак залишається проблема визначення конкретних етичних вимог до інтеракцій нотаріуса з клієнтом.

Отже, **метою цієї роботи** є розгляд основних аспектів взаємовідносин нотаріуса з особами, які до нього звернулися за нотаріальними послугами (клієнтами), із огляду на професійну етику та визначення етичних вимог до таких інтеракцій.

Виклад основних результатів дослідження. Етичність інтеракцій нотаріуса з особами, які до нього звернулися за нотаріальними послугами, в нашій країні регла-

ментується Законом України «Про нотаріат» № 3425-ХІІ від 2 вересня 1993 року (далі – Закон № 3425-ХІІ) [1]. Прийняття Закону № 3425-ХІІ забезпечило введення інституту нотаріату на території України й уможливило подальший вступ Нотаріальної палати України (далі – НПУ) до Міжнародної спілки латинського нотаріату. Це обумовило потребу в розробленні власного кодексу етики для осіб, які здійснюють нотаріальну діяльність.

Конференція Української нотаріальної палати 17.11.2007 своїм рішенням вперше затверджує Кодекс професійної етики нотаріусів України (далі – Кодекс від 17.11.2007), який станом на 05.03.2024 є чинним (<https://ips.ligazakon.net/document/view/MUS18164>). Тим часом, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо державного регулювання нотаріальної діяльності» [2] внесені зміни до абз. 2 ст. 5 Закону № 3425-ХІІ, внаслідок чого нотаріуси з 1 січня 2013 року зобов'язані дотримуватися правил професійної етики. У зв'язку з чим 14.03.2013 Міністерство юстиції (далі – МЮ) України ухвалоє Правила професійної етики нотаріусів України (далі – ППЕ НУ) [3]. Уже 04 жовтня 2013 року МЮ України затверджує нові ППЕ НУ [4]. На черговому 3'їзді нотаріусів України 20 квітня 2018 року затверджується Кодекс правил професійної етики нотаріусів України (далі – Кодекс від 20.04.2018). Кодекс правил був розроблений відповідно до Конституції України, Закону № 3425-ХІІ, інших нормативно-правових актів, Статуту Нотаріальної палати України, Кодексу професійної етики та правил організації нотаріату [5].

14 липня 2020 року Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо усунення законодавчих колізій та прогалін» у ст. 6 Закону № 3425-ХІІ внесені були зміни, згідно з якими абз. 1 викладений в такій редакції: «особа, якій вперше надається право займатися нотаріальною діяльністю, у відповідному територіальному органі Міністерства юстиції України в урочистій обстановці складає присягу такого змісту» [6]: «Урочисто присягаю виконувати обов'язки нотаріуса чесно і сумлінно, згідно з законом і совістю, поважати права і законні інтереси фізичних та юридичних осіб, зберігати професійну таємницю, скрізь і завжди берегти чистоту високого звання нотаріуса». У тексті присяги використано багато етичних категорій, які представлені словосполученнями: «згідно із совістю», «чесно і сумлінно», «чистота високого звання нотаріуса». Це такі речі, які кожний повинен відчувати інтуїтивно та розуміти їх згідно з системою власних внутрішніх цінностей. Адже в законодавстві не міститься визначення поняття, що таке совість й як саме ухвалювати рішення згідно з нею [7, с. 69].

У червні 2021 року наказом МЮ України № 2039/5 затверджуються нові Правила професійної етики нотаріусів України, які визнаються обов'язковими для нотаріусів, а також поширюються на їх помічників, консультантів державних нотаріальних контор і нотаріальних архівів. У цих ППЕ НУ виключено правило про позбавлення свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю за несплату членських внесків до НПУ за порушення норм нотаріальної етики.

Отож, в Україні сьогодні чинними визнаються кілька нормативно-правових актів, якими фактично дублюються етичні вимоги, що спричиняє появу подвійних стандартів і колізій та одночасно доповнення одне одним моральних положень – Кодекси та Правила. Який нормативно-правовий акт підлягає застосуванню? Наприклад, Європейський кодекс нотаріальної етики підлягає рагіфікації та підписанню нотаріальними організаціями, а не міністерствами. Кодекс професійної етики та правил організації нотаріату, що затверджений Асамблеєю нотаріатів – членів Міжнародного союзу нотаріату, містить норму, відповідно до якої норми його застосовуються після його затвердження відповідними Палатами або професійними Асоціаціями

[8]. Тобто про міністерства юстиції в фундаментальних міжнародних документах не йдеться. Разом із тим при розгляді питань щодо анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю (https://minjust.gov.ua/ukr/notar_2_3) МЮ України застосовуються норми ППЕ НУ, затверджених наказом МЮ України від 07.06.2021 № 2039/5.

ППЕ НУ розроблено відповідно до ст. 2¹, 5 Закону № 3425-ХІІ і визначають основні принципи та вимоги до професійної етики нотаріуса, морально-етичні стандарти поведінкових актів, якими нотаріус має керуватися в інтеракціях з органами державної влади й управління, фізичними й юридичними особами, іншими нотаріусами, Нотаріальною палатою України під час здійснення ним своїх професійних обов'язків.

Поведінкові акти нотаря в його інтеракціях з особами, які до нього звернулися за нотаріальними послугами, мають характеризуватися стриманістю у висловлюваннях, коректністю в спілкуванні, виваженістю тону власних міркувань, логічністю та влучністю коментарів, що ним надаються. Розсудливий добрий тон, тактовність та стриманість не мають підводити нотаря. Йому не можна вдаватися до тонкого глузування, до відкритих висловлювань недовіри ні до чого (ні до когось), що може паплюжити людську гідність. Нотарю не можна допускати проявів неповаги до осіб, особами, які до нього звернулися за наданням нотаріальних послуг.

До того ж, питання як нотар показує себе назовні, тобто його поведінкові акти, заслуговують на критичний аналіз, дослідження суті та змістового навантаження його висловлювань та міркувань. Мається на увазі компетентність нотаріуса. Ця характеристика в нотаріальній діяльності виявляється в формі набутих знань та навичок використати їх у разі, якщо це потрібно. Система знань в сфері юриспруденції формується під впливом навчання в закладах вищої освіти юридичного спрямування та правничої практики роботи з клієнтом під час нотаріального процесу.

Ухвалюючи рішення про надання правничої допомоги, нотар має зважити свої спроможності з його реалізації та повинен відмовитись від такого рішення, якщо є раціонально достатне підґрунтя для висновку про те, що він не «вписується» у власну компетентність. Разом із уже описаними професійними рисами інтеракцій нотаріуса з особами, які до нього звернулися за наданням нотаріальних послуг, необхідно вказати на потребу в збереженні конфіденційності інформації, яка стала йому відома через виконання ним своїх професійних обов'язків.

Конфіденційність є фундаментальною складовою нотаріальних обов'язків, відіграючи вирішальну роль в захисті прав і законних осіб, які звернулися до нотаріуса за наданням правничої допомоги. Нотаріусам довіряють конфіденційну інформацію, починаючи від особистих даних до фінансових транзакцій, і цілком важливо, щоб вони обробляли такі дані з максимальною турботою та розсудом. Конфіденційність при цьому визнається наріжним каменем довіри до нотаріальної спільноти. Клієнти шукають нотаріальні послуги з очікуванням, що їх особиста інформація залишиться конфіденційною та безпечною. Нотаріуси мають юридичне й етичне зобов'язання із дотримання цього очікування, гарантуючи, що приватні питання, обговорювані під час укладення нотаріальних угод, не розкриті несанкціонованим особам. Порушення цієї конфіденційності може мати серйозні наслідки, підірвавши цілісність нотаріальної професії та потенційно заподіюючи шкоду особам, які звернулися до нотаріуса за наданням нотаріальних послуг. Правила встановлюють обов'язок нотаріуса та нотаріальних об'єднань дотримуватися засади конфіденційності на етапах прийняття доручення та його виконання.

Законодавство про конфіденційність варіюється від юрисдикції до юрисдикції, але вони, як правило, вима-

гають, щоб нотаріуси зберігали інформацію, передану їхніми клієнтами. Це означає, що нотаріусам заборонено розкривати будь-які подробиці або документи, пов'язані із транзакціями або особистими питаннями їх клієнтів, якщо лише не дозволені законом або з явною згодою клієнта. Так, відповідно до ч. 6 ст. 8 Закону № 3425-ХІІ нотаріус не несе дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності за подання до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних кримінально протиправним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення, інформації про фінансову операцію або держателю Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань інформації про кінцевого бенефіціарного власника або структуру власності юридичної особи, навіть якщо такими діями завдано шкоди юридичній або фізичним особам, а також за інші дії, якщо нотаріус діяв у межах Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Згідно з ч. 14 і 15 ст. 8 Закону № 3425-ХІІ не визнається порушенням нотаріальної таємниці: надання нотаріусом в установленому порядку та в ситуаціях, передбачених Законом України «Про виконавче провадження», інформації органу державної виконавчої служби або приватному виконавцю; внесення нотаріусом у випадках, передбачених законодавством, інформації до Єдиного реєстру довіреностей, Спладкового реєстру й інших єдиних і державних реєстрів, що функціонують в системі МЮ України.

Кодекс професійної етики та правил організації нотаріату від 8 жовтня 2013 року містить положення, відповідно до якого нотаріус має поважати конституційне право на недоторканність приватного життя. Він має право й обов'язок щодо збереження професійної таємниці та конфіденційності, з метою забезпечення суспільного блага та суспільної корисності. Указані обов'язки покладаються на лише на нотаріуса, а і на його працівників і співробітників. Вони поширюються на документи, занесені до реєстрів, інші архівні нотаріальні записи, так само як і на всі дані, що зберігаються нотаріусами, а також на всю інформацію, яка розкривалась йому в усній формі. Секретність має бути збережена, зокрема, в електронних документах, через використання процедур і засобів безпеки, що уможливають їх збереження та протитання в майбутньому, не допускаючи їх копіювання, втрату, поширення або публікацію. Професійна таємниця не є абсолютною та залишається підпорядкованою суспільним інтересам і спільному благу тому, що нотаріус має розкривати змістове навантаження своїх нотаріальних записів у кримінальному судочинстві або коли того вимагає норма закону. Нотар має виважено, обачно й уважно оцінити право або законний інтерес заявника на отримання архівних відомостей, що його стосуються, особливо, коли дія або документ визнає або надає йому будь-які права. Нотар має дотримуватися цього правила найзручнішим способом, надаючи йому повну або часткову копію документа (стаття 48 Кодексу професійної етики та правил організації нотаріату від 08.10.2013) [8].

Нотар не підлягає відповідальності за порушення засади конфіденційності в разі допиту його у встановленій законом правовій процедурі як свідка щодо обставин, які виходять за межі предмета нотаріальної таємниці, визначеного чинним законодавством, хоча й охоплюються предметом конфіденційності інформації. За всіх інших обставин під час визначення об'єму відомостей, на які поширюється обов'язок збереження конфіденційності, нотар має виходити із положень ППЕ НУ. Нотаріус і нотаріальне об'єднання зобов'язані забезпечити такі умови зберігання документів, переданих їм клієнтом, і інших

матеріалів, що перебувають в їх розпорядженні і містять конфіденційну інформацію, які елімінують доступ до них сторонніх осіб.

Як процесуальну ознаку інтеракцій нотаріуса з особами, які до нього звернулися, слід виокремлювати процесуальну самостійність. Досконалою визнається абсолютна процесуальна незалежність нотаріуса. У нотаріальному процесі для нотаріуса можлива та належна поведінка співпадає тому, що нотаріус одночасно має право та зобов'язаний вчинити певну процесуальну дію за наявності умов, передбачених законодавством [9, с. 127–134]. Ураховуючи те, що нотар у власній діяльності послуговується інтересами клієнта, маємо можливість констатувати про наявність кордонів процесуальної незалежності.

Останнім моментом, який виділяє І. В. Невзорова, в форматі взаємодії нотаріуса з клієнтом є моральний характер такого спілкування. Моральність передбачає дотримання нотарем перед низки вимог, виконання яких має забезпечити реалізацію ним свого професійного обов'язку. Першою чергою, слід наголосити на добровільності взаємодії нотаріуса з клієнтом, що передбачає уникнення будь-яких проявів нав'язливих поведінкових нотаріуса. Крім того, робота нотаріуса має бути зрозумілою клієнтові. Кожна дія повинна мати обґрунтовану та зрозумілу мету. Так само нотаріус не повинен бути занадто наполегливим відносно пропонування своїх послуг клієнтові. Адже, коли нотаріус намагається різними способами тиснути на клієнта, нав'язати йому свої послуги, то така поведінка вважатиметься неетичною. Укладаючи угоду, нотаріус має зважити на свої можливості: усвідомити характер, обсяг і можливу тривалість роботи, з'ясувати специфіку правової ситуації, визначити галузь юридичних знань й оцінити свої пізнання у цій сфері; з'ясувати позицію клієнта тощо. Під час надання нотаріальних послуг клієнту, нотаріусу категорично заборонено використання незаконних і неетичних засобів [10, с. 139–140].

Суттєвим моральним мотивом в інтеракціях нотаріуса з особами, які до нього звернулися за правовою допомогою, визнається самокритичність першого. Спроможність нотаріуса сумніватися в отриманих доказах і інформації, ставити перед собою нові завдання у відшукуванні істини, навіть в разі, якщо все і без того зрозуміло, – є чинником, стимулом власного вдосконалення нотаріуса як особистості, так і фахівця.

Кодекс від 20.04.2018 передбачає певні правові заборони під час надання нотаріусом нотаріальних послуг особами, які до нього звернулися. Так, нотар зобов'язаний: 1) поважати право особи щодо якої або за дорученням якої вчиняється нотаріальна дія, знайомитися з усіма потрібними документами, поданими для її вчинення; 2) уникати неправдивого подання інформації щодо своєї компетенції; 3) діяти як неупереджений радник, сумлінно та чесно, утримуватися від утручання до особистих справ осіб з питань, що виходять за межі його професії та не пов'язані з характером їх звернення; 4) визнавати право особи консультиватися з питань вчинення нотаріальних дій у іншого нотаріуса чи в іншої компетентної особи; 5) утримуватися від виконання своїх обов'язків за умови чи обставин, що можуть загрожувати їх якості; 6) встановлювати довірливі взаємовідносини з особою, яка звернулася за наданням нотаріальних послуг, проявляти терпіння (витримку), ввічливість та тактовність у відносинах з тими, з ким він взаємодіє в межах професійного й особистого кола спілкування, не допускаючи вияву неважливого ставлення до людей і до їх законних інтересів, а також дотримуватися культури мови, поведінки, зовнішнього вигляду; 7) не піддаватися тиску третіх осіб, впливу політичної кон'юнктури, суворо дотримуватися вимог законодавства та не порушувати законних інтересів осіб, які до нього звернулися; 8) з повагою ставитися до загальноприйнятих моральних цінностей і особистих переконань осіб, які звернулися до нього за наданням нотаріальних послуг,

враховуючи законні інтереси клієнтів; 9) надавати особі, яка до нього звернулася, пояснення, необхідні для правильного розуміння й оцінювання вчиненої ним нотаріальної дії; 10) інформувати особу, яка звернулася за наданням нотаріальних послуг, про природу дій, що будуть вчинятися, про можливі юридичні наслідки, а також про особливості, властиві вчинюваній нотаріальній дії, та про обсяг дій, проведення яких є необхідним; 11) інформувати особу, яка звернулася за наданням нотаріальних послуг, про розмір всіх пов'язаних із вчиненням нотаріальної дії, платежів [5].

Нотаріусу забороняється розподіляти отримані ним кошти за вчинені нотаріальні дії між особами, за участю яких або щодо яких нотаріальні дії вчинялися, або з будь-якими іншими особами, які не перебувають з нотаріусом у трудових відносинах. Право особи, яка потребує вчинення нотаріальної дії, на вільний вибір нотаріуса є основним правилом нотаріальної діяльності. Нотаріус повинен не допускати «приваблення клієнтів», пропонуючи зниження плати, пільги, подарунки або знижки, або здійснення будь-яких інших аналогічних дій, які суперечать гідності та незалежності нотаріальної діяльності. Існування кількох нотаріусів в одній нотаріальній конторі не повинно перешкоджати вільному вибору нотаріуса особою, яка потребує вчинення нотаріальної дії, і буде можливим лише в разі, якщо це право буде гарантовано в тому приміщенні [5].

Кодекс професійної етики та правил організації нотаріату від 8 жовтня 2013 року встановлює, що оплата нотаріуса регулюється через тарифи, встановлені законом, або ж в разі відсутності таких – Палатою або професійною Асоціацією. Тариф повинен гарантувати неупередженість та незалежність нотаріального обслуговування, а також перевагу з точки зору його якості та загальнодоступності для громадян. Нотаріальний тариф повинен бути простим, прозорим і легко доступним для широкої публіки (стаття 51) [8].

Зазвичай, легальна фіксація етичних норм нотаріальної діяльності підвищує актуальність та статусність цього моменту, але те, що нормативно воно вже визначено – формує так само належний фундамент для виконання завдань нотаріального процесу і в контексті його фінансово-етичної складової. Проте, як зазначає І. В. Паризький, що необхідним для України визнається формування підґрунтя для фінансово-економічного забезпечення нотаріальної діяльності, а головне завдання – визначення та закріплення основ (вид, порядок сплати, розмір та пільги) тарифоутворення за вчинення нотаріальних дій, що дозволить сформувати підґрунтя для перспективи «вільного нотаріату», мета й завдання функціонування якого зумовлені державою, а середовище реалізації – ринковими реаліями [11, с. 26–32].

Нотар повсякчас зобов'язаний прагнути до загального блага; діяти неупереджено та незалежно в усіх аспектах

своєї професії, не допускаючи будь-якого зовнішнього впливу на свою діяльність та будь-якої форми дискримінації клієнтів; приділяти особливу увагу тій стороні, яка найбільше потребує додаткової інформації, компенсуючи тим самим дисбаланс у знаннях, активно надаючи свої поради та професійні консультації, підтримуючи при цьому збалансовану позицію для збереження законності дії або операції, повної ефективності нотаріально посвідченого документа, а також безпеки та миру між сторонами; чітко та професійно інформувати клієнтів про законні засоби для досягнення бажаної законної мети, наслідки запланованих дій або угод і попереджати їх про несприятливі результати, якщо вони наполягатимуть у своїх заявах (стаття 46); докладати максимальних зусиль та займатися, насамперед, діями й операціями, які через свою природу впливають на особисте життя людей (стаття 47 Кодексу професійної етики та правил організації нотаріату) [8].

Вищезазначені етичні вимоги до нотаріальної діяльності дозволять висувати про потребу в удосконаленні правничого (нормативного) фундаменту, втілення модерної теоретичної та практичної специфіки нотаріальної діяльності, деонтологічних еталонів тощо. Дослідження питань виникнення та перспективи правового забезпечення нотаріальної діяльності в Україні дозволили дійти висновку про високий рівень його змінюваності, внаслідок відсутності єдиної концепції розвитку правового забезпечення системи нотаріату та нотаріальної діяльності в Україні [12, с. 261–265].

Отже, вивчення питань інтеракцій нотаріуса з особами, які до нього звернулися за наданням нотаріальних послуг, дозволило дійти висновку, що специфіка таких інтеракцій проявляється в тому, що крім загальнолюдського спрямування комунікацій, зв'язки нотаріуса зі своїми клієнтами носять нотаріально-процесуальний характер, а так само базуються на матеріальних стимулах, потребі всебічного забезпечення надійної реалізації прав і законних інтересів клієнта. Особливості аналізованих взаємин залежать від кваліфікації нотаріуса під час здійснення своєї діяльності, збереження нотаріальної таємниці, тобто відомостей, матеріалів, документів, які стали відомі нотаріусу під час здійснення нотаріальної діяльності, його нотаріально-процесуальної незалежності. Також мною вказується на етичне забарвлення (свідоме гамування бажань, почуттів, що може виражатися в висловах нотаріуса, тактовність в спілкуванні, коректність, виваженість тону власних міркувань, резонансність та розумність коментарів, що ним надаються) інтеракцій нотаріуса з особами, які до нього звернулися, що ґрунтується на добровільності таких інтеракцій, елімінації будь-яких проявів нав'язливих поведінкових актів нотаріуса.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
2. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо державного регулювання нотаріальної діяльності : Закон України від 6 вересня 2012 року № 5208-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 33. Ст. 436.
3. Про затвердження Правил професійної етики нотаріусів України : Наказ Міністерства юстиції України від 14.03.2013 № 431/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0424-13#Text> (дата звернення: 03.03.2024).
4. Про затвердження Правил професійної етики нотаріусів України : Наказ Міністерства юстиції України від 04.10.2013 № 2104/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1730-13#Text> (дата звернення: 03.03.2024).
5. Кодекс правил професійної етики нотаріусів України : затв. на черговому З'їзді нотаріусів України 20 квітня 2018 року. URL : <http://www.notariat.kr.ua/index/kodeks-etiki.html> (дата звернення: 05.03.2024).
6. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо усунення законодавчих колізій та прогалин : Закон України від 14 липня 2020 року № 775-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 48. Ст. 433.
7. Бабенко А. М., Борисова О. О. Юридична деонтологія : навч. посіб. Одеса : ОДУВС, 2022. 176 с.
8. Кодекс професійної етики та правил організації нотаріату : затв. затверджений Асамблеєю нотаріатів – членів МСН 8 жовтня 2013 року. URL : http://npu.in.ua/mizhnarodnij-notariat/profesiynna_etika_ta_pravila_organizatsii%20%D0%87_notariatu (дата звернення: 03.03.2024).
9. Баранкова В. В. Нотаріус як суб'єкт нотаріального процесу. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2023. Вип. 76: ч. 1. С. 127–134.
10. Невзорова І. В. Теоретико-правові основи компетентнісної діяльності нотаріуса : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Дніпро, 2021. 223 с.
11. Паризький І. В. Теоретико-правові аспекти фінансового забезпечення діяльності органів нотаріату. *Науковий Вісник публічного та приватного права*. 2020. Випуск 6. Т. 2. С. 26–32.
12. Маржина А. А. Сучасний стан правового забезпечення нотаріальної діяльності в Україні: теоретико-правовий вимір. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2021. Випуск 66. С. 261–265.